

Living Cultures
United by the Unique
LIVS

LĪBIEŠU KRASTA CĒĻVEDIS

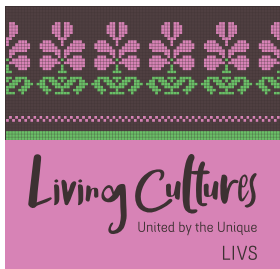
LĪBIEŠU
KRASTA
CĒĻVEDIS
LATVIJA

BALTIJAS JŪRA

(Sūr mer)

Irbes šaurums

LĪBIEŠU KRASTA CEĻVEDIS

Teksts: "Lauku ceļotājs"

Dizains: HurmArt

Maketētājs: Marcus Arula

Izdevums: Tipogrāfija „Paar“

© "Lauku ceļotājs", 2019

EUROPEAN UNION

Ši publikācija atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	5
Kas ir lībieši?	7
Vēstures līkloči	27
Interesanti fakti	35
Vērts redzēt!	41
Ikgadējo notikumu kalendārs	69
Mazā latviešu - lībiešu vārdnīca	73
Kas noteikti jāredz un jāpiedzīvo Lībiešu krastā!	77
Noderīgi avoti	79

„Ceļvedis pa Lībiešu krastu” tapis ciešā sadarbībā ar lībiešiem. Tas domāts ceļotājiem, kuriem interesē lībiešu kultūra un tradīcijas. Ceļvedī uzskaitīti galvenie ar Lībiešu krastu saistītie vēsturiskie notikumi, interesanti fakti, aprakstītas 23 vietas, kur var iepazīt lībiešu mantojumu, minēti svarīgākie ikgadējie notikumi, kā arī pievienota maza latviešu - lībiešu vārdnīca. Ziemeļkurzemes piekrastē allaž ir gaidīts atbildīgs ceļotājs, kam interesē lībiešu pagātne, šodiena un arī nākotne! Uz tikšanos Lībiešu krastā!

Lībiešu karogs

Dundagas novada ģerbonis

Kolkas pagasta ģerbonis

Lībieši ir Baltijas jūras somu cilmes Latvijas pamattauta, kurai bijusi liela loma mūsdienu latviešu valodas un kultūras tapšanā. Šodien dzirdamā latviešu valoda ir veidojusies lībiešu un seno baltu cilšu – latgaļu, zemgaļu un kuršu – saskarsmes rezultātā. Lībieši līdz mūsdienām ir spējuši saglabāt savu valodas un kultūras savdabību un attīstīt to, iekļaujoties mūsdienu Latvijas kultūrtelpā

Lībiešu karoga krāsu salikums ir cieši saistīts ar lībiešu zvejnieku ikdienu: zvejnieks pelna iztiku jūrā (zilā krāsa), bet viņa domas ir mājās pie ģimenes, kur raugoties uz māju pusi, viņš iztālēm redz liedagu (baltā krāsa) un mežu (zaļā krāsa). Karoga krāsu proporcijas ir 2:1:2. Karogu iesvētīja un pirmoreiz svētkos uzvilka 1923. g. 18. novembrī Mazirbes mācītājmuižā. Līvu savienības priekšsēdētājs, lībiešu dzejnieks Kārlis Stalte šim notikumam sacerēja vārdus **Karoga dziesmai** (Plagā loul). Katru gadu 18. novembrī lībieši atzīmē Karoga svētkus.

Zili - zaļās krāsas redzamas arī mūsdienu administratīvo teritoriju - Dundagas novada un Kolkas pagasta ģerboņos. Patriotiska satura vārdus **lībiešu himnai** „Mana tēvzeme, mana dzimtene” (*Min izāmō, min sindimō*) sacerēja Kārlis Stalte 1923. gadā, gatavojoties lībiešu karoga atklāšanas svētkiem. Melodiju izvēlējās to pašu, kas ir Igaunijas un Somijas himnai.

Biedrība “Līvu (lībiešu) savienība” (*Līvod Īt*) ir dibināta 1923. g. un aktīvi darbojas, veicinot lībiešu valodas un kultūras saglabāšanu, vēstures un tradīciju apzināšanu, popularizēšanu, uzturot sakarus arī ar citām somugru tautām. Padomju okupācijas laikā organizācija tika slēgta, bet 1988. g. tā savu darbību atkal atjaunoja. 1994. g. nodibināja otru organizāciju – **Līvō Kultūr sidām - Lībiešu kultūras centru**, kas nodarbojas ar lībiešu valodas, kultūras un vēstures pētniecību un attīstīšanu. Ar lībiešu kultūras saglabāšanu un popularizēšanu nodarbojas arī citas organizācijas.

LĪBIEŠU TAUTAS NAMS

1923. gadā Līvu savienības pilnsapulcē sprieda par vietu, kur lībieši varētu pulcēties vienkopus. Namu cēla pēc E. Hutunena projekta skices, bet arhitekts V. Paegle izveidoja tā izpildprojektu, sastādīja celtniecības tāmi, rūpējās par projekta apstiprināšanu, kā arī sekoja celtniecības gaitai. Ilgs bija sagatavošanās process – 15. gadi, bet pašu namu uzcēla gada laikā un sviņīgi atklāja 1939. g. 6. augustā. Īsi pēc tam notikušās padomju okupācijas, nams tika nacionalizēts. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, namu atdeva likumīgajiem īpašniekiem. Plāksnes pie nama ieejas (veidotas no Somijas melnā granīta un izgatavotas Helsinkos) satur vēstījumu: „Šo namu ir lībieši cēlušī ar savas tēvzemes Latvijas un ar savu radu tautu somu, igauņu un ungāru palīdzību”. Identisks teksts ir arī lībiešu, somu, igauņu un ungāru valodās.

LĪBIEŠU SVĒTKI MAZIRBĒ

Padomju laikos piekrastē saimniekoja militāristi un iekļūt pierobežas režīma zonā varēja tikai ar speciālām atļaujām. Ārzemniekiem šī teritorija bija pilnībā slēgta. Neskatoties uz to, 1989. g. 5. un 6. augustā Mazirbē pie Lībiešu tautas nama atkal plīvoja lībiešu, latviešu, igauņu, somu un ungāru karogi. Tie bija unikāli svētki, jo pēc pusgadsimta Mazirbē atkal pulcējās somugru tautas! Satikās radi un draugi, no kuriem daudziem pirmo reizi pēc kara bija atļauts ierasties dzimtajā pusē. Kopš tā laika Lībiešu svētki tiek svinēti ik gadu augusta pirmajā sestdienā.

LĪBIEŠU APDZĪVOTĀS TERITORIJAS

12. gs. beigās Latvijā bija pieci lieli lībiešu apdzīvoti novadi – Kurzemes ziemeļdaļa (līdz pat Abavas upei), Daugavas lejtece, Gaujas lejtece, Metsepole (tagadējā Skultes, Liepupes un Limbažu apkaime) un Idumeja (Gaujas labajā krastā starp Jumaru un Braslu). No 14. gs. lībieši laika gaitā saplūda ar latgaļiem un citām Latvijas baltu ciltīm, veidojot latviešu nāciju. Uzskata, ka Daugavas un Idumejas novadā lībiešu valoda pastāvēja līdz 15. – 16. gs., Gaujas lejtecē – līdz 17. gs., Metsepolē – līdz 19. gs. vidum, savukārt Kurzemes lībiešu valoda saglabājusies līdz mūsdienām. sākumā lībieši dzīvoja 14 Ziemeļkurzemes zvejniekciemos – t.s. **Lībiešu krastā**, kurā ietilpst Oviši, Lūžņa, Miķeļtornis, Lielirbe, Jaunciems, Sīkrags, Mazirbe, Košrags, Pitrags, Saunags, Vaide, Kolka, Melnsils, Ģipka.

CIK DAUDZ IR LĪBIEŠU?

Saskaņā ar 2011. g. tautas skaitīšanas datiem Latvijā dzīvoja 250 lībieši. Taču, jādomā, ka gandrīz katrā latvietī var būt kāda daļa no lībieša un lībiskā! 19. gs. lībiski runāja ap 3000 cilvēku, 20. gs. pirmajā pusē bija ~ 1500 valodas pratēju, bet mūsdienās visā pasaulē labi sazināties lībiski spēj vismaz 30 valodas pratēji.

LĪBIEŠU VALODA

Lībiešu valoda pieder pie urāliešu valodu saimes Baltijas jūras somu valodu grupas. Tai tuvākās radu valodas ir igauņu, somu un karēļu, bet tālākās – sāmu, ungāru, mordviešu un citas urāliešu saimei piederīgās. Lībiešu valoda ir iekļauta *UNESCO* pasaules apdraudēto valodu atlasā kā kritiski apdraudēta. Vēsturiski izšķir vairākus lībiešu valodas dialektus, no kuriem Kurzemes dialekts ir mūsdienu lībiešu valodas pamatā. Lībiešu tāpat kā igauņu valodā nav sieviešu un vīriešu dzimtes. Tai nav nākotnes formas un neatšķiras darbības vārdu vienskaitļa pirmā un trešā persona. Lībiešu valodas paraugi pieejami dažādās Latvijas, Igaunijas un Somijas avotu krātuvēs.

LĪBIEŠU TAUTAS TĒRPI

Etnogrāfiskajam sieviešu goda tērpam bija raksturīga aube ar grezni rotātu pakauša daļu, balts priekšauts, baltas, sarkanas vai raibi izrakstītas zeķes, liels vai mazs lakats, kurus baznīcā vai kāzās valkāja zem senajām vilainēm. Lībieši tautastērpu valkāja līdz 19. gs. beigām. Pirmajiem šī tradīcija izzuda vīriešiem, ilgāk to piekopa sievas, ejot uz baznīcu un kāzu svinībām. Mūsdienās lībiešu tautas tērpu un tā elementus var apskatīt muzejos un Kolkas lībiešu saietā namā.

LĪBIEŠU ĒDIENI

Lībiešu galvenais uzturs bija zivis, it īpaši butes un reņģes, visdažādākajos veidos — vārītas, ceptas, sālītas, žāvētas, kūpinātas. 19./20.gs. ikdienā lībieši ēda arī putru (*rok*). Raudzētu piena putru jeb skābputru (*appõnrok*) vārīja no miežu putraimiem, pielejot pienu un pēc tam karstā putrā laida iekšā rūgušpienu. To lietoja ēšanai aukstu, jau ieskābušu. Iecienīti bija rauši no neraudzētas mīklas ar kartupeļu, burkānu, krējuma pildījumu - sklandrauši (*sūrkakūd*). Tos cepa svētku reizēs. Mūsdienās sklandrauši joprojām ir iecienīts ēdiens. Sens ēdiens bija arī baltās putraimdesas (*sūrmõd mõka*) bez asinīm, ko gatavoja iepildot lopu zarnās vārītus putraimus, speķi un sīpolus. Rudzu maizi (*riggi lēba*) cepa sestdienās un ēda taupīgi. Lībiešu tradicionālos ēdienus mūsdienās piedāvā kempingā “Ūši” Kolkā un viesu mājā “Stūrīši - Branki” Mazirbē, bet pūтели un sklandraušus – arī Dundagas pilī.

LĪBIEŠU RAKSTURA ĪPAŠĪBAS

Lībieši ir strādīgi, godīgi un apdāvināti cilvēki un ar skarbu raksturu. Lībieši stingri turas pie saviem uzskatiem un mājām. Lībiešos ir ļoti daudz dzejnieku, poētisms viņu dzīvē iet roku rokā ar ikdienu.

LĪBIEŠI VAI LĪVI?

“Lībieši” ir vārds, kas jau kopš ļoti seniem laikiem latviešu valodā tradicionāli lietots lībiešu apzīmēšanai. Vārds “līvi” latviešu valodā ir ienācis jaunākajos laikos, saskaņojoties ar vācisko lībiešu nosaukumu (liven) un no tā atvasinātajiem lībiešu nosaukumiem igauņiski (liivlased) un mūsdienu lībiešu valodā (līvõd). Abi vārdi ir sinonīmi.

CEĻOTĀJIEM JĀZINA!

Visa gada garumā posmā no Ovišiem līdz Vaidei (ieskaitot) katrā ciemā apdzīvotas ir nedaudzas sētas un vairāk cilvēku te mitinās vasaras sezonas laikā. Minētajā posmā darbojas tikai viens veikals Mazirbē, bet maltīti ieturēt vasarā var Miķeļtornī, Mazirbē, Kolkasragā un Kolkā. Iepretim ciemiem jūrā vietām saglabājušās bijušo mudas (jūras mēslu) „kērāju” paliekas, kas ir labi orientieri un liecina par apdzīvotu vietu aiz krasta kāpām. Ar mudu uzlaboja smilšaino un mazauglīgo piekrastes zemi.

SENVĒSTURE

- 11. gs. Līvzemes vārds pirmo reizi pieminēts Trosas rūnakmenī (*Zviedrijā, Sēdermanlandes lēne*), kas darināts par godu vikingam Barkviram, kurš noslēcis Līvzemē. Savukārt, Kolkasrags (*Domesnes, Tumisnīs*) ap to laiku ir pieminēts Mervalas rūnakmenī, kas atrodas Selas (Sealoen) salā Mēlarena ezerā.
- Senkrievu (t.s. Nestora) hronikā u.c. dokumentos lībieši kā tauta pirmoreiz pieminēti 12. gs.
- 11. – 12. gs. uzskata par senās lībiešu kultūras uzplaukumu. No šī laika pazīstami Aizkraukles, Turaidas, Sateseles un Talsu pilskalni un apmetnes Mārtiņsalā, Salaspils Laukskolā, Doles Raušos un Ikšķilē.
- 1181. g. lībieši pieminēti kā Polockas karaspēka dalībnieki, piedaloties Kijevas un Čerņigovas kņazu gājienā pret Smoļenskas Dāvidu.
- 12. gs. par pilsētveida centru sāka veidoties Rīga. Tagadējās Doma baznīcas apkaimē ir apmetne, kuras iemītnieku lielākā daļa ir lībieši.
- 12. gs. beigās un 13. gs. sākumā lībiešu gaitas pieminētas Livonijas Indriķa hronikā (pirmā vieta, kur rakstiskajos avotos parādās lībiešu valodas frāze – pirmā Baltijas jūras somu valodu frāze rakstos!), bet 13. gs. beigu notikumi - Atskaņu hronikā, kur lībieši nosaukti par bezdievjiem, bet varen drošsirdīgiem kaujas laukā.

19. GADSIMTS

- 1868. g. nomira Gusts Bisnieks - pēdējais zināmais Vidzemes lībiešu valodas runātājs.
- 1859. g. Kurzemes piekrastē norisinājās t.s. lībiešu dumpis, kad Dundagas muižai piederošo sētu nomnieki – lībiešu zvejnieki atteicās pildīt nesamērīgās kļaušas. No 77 zvejniekiem – vecsaimniekiem, pusi izlika no mājām.
- 1863. g. Londonā izdeva pirmās grāmatas lībiešu valodā - austrumlībiešu un rietumlībiešu izloksnē tulkoto Mateja evaņģēliju.
- 19. gs. lībieši būvē kuģus un kuģo pasaules jūrās.

LĪBIEŠU KRASTS STARP DIVIEM PASAULES KARIEM

- Pirmā pasaules kara laikā daudzi lībieši devās bēgļu gaitās uz citiem Latvijas novadiem, Igauniju un Krieviju.
- 1916. g. vācu okupācijas karaspēks uzsāka šaursliežu dzelzceļa būvniecību, kura piekrastes posms iet cauri lībiešu ciemiem.
- Pēc Latvijas Republikas dibināšanas, vērojams jauns uzplaukums piekrastes lībiešu sabiedriskajā un kultūras dzīvē.
- 1922. g. Sīkragā sāka darboties pirmais Līvu savienības koris. Gadu vēlāk koris nodibinājās Košragā, bet 1924. g. 24. jūnijā Mazirbē notika pirmie lībiešu dziesmu svētki.
- Kopš 1923. g. visās lībiešu jūrmalas skolās, izņemot Melnsilu, fakultatīvi mācīja lībiešu valodu.
- Divdesmitajos un trīsdesmitajos gados ar somu un igauņu atbalstu tika sagatavoti un izdoti vairāki desmiti grāmatu lībiešu valodā, tostarp sagatavota arī lībiešu ābece. Trīsdesmitajos gados Mazirbes baznīcā 3 – 4 reizes gadā sprediķus lībiešu valodā noturēja somu mācītājs Kalervo Ervie, kurš bija iemācījies lībiešu valodu.
- 1931. g. Jelgavā iespieda pirmo mēnešrakstu lībiešu valodā „Līvli”, kas iznāca līdz 1939. gadam.
- 1939. g. 6. augustā atklāj Lībiešu tautas namu.

PADOMJU OKUPĀCIJAS LAIKS

- Bijušajā Ventspils rajonā uzcēla padomju armijas militārās bāzes, bet visā Lībiešu krastā - robežkontroles posteņus, un pārbaudes punktus uz autoceļiem. Cilvēku saimnieciskā darbība un pārvietošanās brīvība Lībiešu krastā tika ierobežota, tādēļ tie pārcēlās uz iekšzemi. Šīs zonas deportāciju rezultātā daži ciemi pazuda kā apdzīvotas vietas.
- 1972. g. Rīgā un Ventpilī nodibināja lībiešu etnogrāfisko ansambļus Līvlist un Kāndla. Lībiešu dziesmas dzied arī citas folkloras kopas un kori.
- 1978. g. tika noraidīts LPSR vadībai lībiešu un latviešu inteliģentu grupas iesniegtais priekšlikums saglabāt lībiešu tautības ieraksta norādīšanu pasēs. Šajā gadā Mazirbes internātpalīgskolas telpās atklāj etnogrāfisko priekšmetu kolekciju „Rāndali”. Par etnogrāfisko to nodēvē dēļ pastāvošās neiecietības pret vārdu „lībieši”. Mūsdienās daļa no kolekcijas apskatāma Lībiešu tautas nama 2. stāvā.

ATMODA UN MŪSDIENU LATVIJA

- 1988. g. atjaunoja Līvu savienību un 1989. g. noorganizēja pirmos Lībiešu svētkus.
- 1991. g. izveidoja Valsts īpaši aizsargājamu kultūrvēsturisku teritoriju „Lībiešu krasts”(Līvōd rānda), kas pastāvēja līdz 2003. gadam. Taču nosaukumu „Lībiešu krasts” lietojam arī mūsdienās.
- 1992. g. tika atjaunots mēnešraksts „Līvli”.
- No 1994. g. sāk izdod lībiešu gadagrāmatas.
- 1998. g. lībiešu svētku laikā Mazirbē ciemojas Somijas prezidents Marti Ahtisāri un Latvijas prezidents Guntis Ulmanis.
- 2006. g. izveidoja lībiešu kultūras un valodas portālu Livones.
- 2011. g. un 2012. g. norisinās starptautiskais lībiešu valodas un kultūras gads.
- 2012. g. Lībiešu krastu apmeklēja Igaunijas prezidents Tomass Hendriks Ilvess un Latvijas prezidents Andris Bērziņš.
- 2013. g. Košragā notiek Lībiešu vasaras universitāte, kas tagad jau kļuvusi par tradīciju.
- 2018.g. izveidots Latvijas Universitātes Lībiešu institūts un Lībiešu kultūrtelpa iekļauta Latvijas Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā.

Igauņi pelņā. „Katru pavasari apmēram 100 igauņu brauca no Sāmsalas uz Mazirbi strādāt par puisi vai meitu pie saimnieka. Parasti atbrauca ar vienmastu kuģiem, līdz ņēma zosis, zirgus, cūkas. Pēc laika brauca atkal atpakaļ uz dzimteni. Daži palika uz dzīvošanu Mazirbē”. *No Kārļa Baranovska atmiņām par Mazirbi (pierakstījusi Teiksmā Pobuse ap 1989. g.)*

Ekskursija uz Roņu salu. „Ekskursija uz Roņu salu. Mazirbes kultūras veicināšanas biedrība sarīko Jāņu dienā ekskursiju uz Roņu salu. Izbrauks no Mazirbes ar motorlaivām Jāņu dienas rītā plkst. 3 un atpakaļ brauks tās pašas dienas vakarā. Piedalīšanās maksa Ls 3”. Šāds sludinājums atrodams laikrakstā „Ventas balss”, 1926. g. 18. jūnijā.

Spirta kontrabanda. Saglabājušies stāsti, ka 20. gs. 30. gadu vidū starp Sāmsalu un Kurzemes piekrasti organizēta spirta kontrabanda. Igauņu kontrabandisti nogremdēja jūrā pilnas degvīna kannas, atstājot pludiņu, lai tās varētu savākt kurzemnieki.

Par **sedumu** sauc vietu, no kuras zvejnieki devās jūrā un atgriezās no tās. Krastā atradās tīklu būdas un vabas tīklu žāvēšanai. Sedumiem 20. gs. 20. - 30. gados bija liela nozīme līvu valodas un etniskās apziņas uzturēšanā. Tolaik lībiešu ciemos jau dzīvoja daudz latviešu, taču viņi maz darbojās zvejniecībā, tādējādi sedumos joprojām galvenā saziņas valoda bija lībiešu. Arī pats vārds „sedums” ir lībiešu cilmes – „sadāmō”, igauņiski „sadam” ir osta. Rīgas jūras līča rietumu krastā seduma vietā lieto arī vārdu „valgums”.

Irbes jūras šaurumu igauņi mūsdienās dēvē par *Kura kurk*. Visticamāk vārdkopas pirmais vārds – „kura” – cēlies no lībiešu *Kurāmō*, *igauņu Kuramaa* (latv. – Kurzeme), kas Irbes jūras šaurumam pieguļ dienvidu pusē. Vārdkopas otrā daļa – „kurk” – tulkojumā no igauņu valodas nozīmē „rīkle”.

Viens no populārākajiem Ziemeļkurzemes nostāstiem ir stāsts par „**kājgriežiem**”, kuri ar viltus ugunsbāku palīdzību uzvilināja kuģus uz sēkļiem un pēc tam tos aplaupīja. Garos, ļoti vērtīgos jūrnieku ādas zābakus noslīkušajiem bija grūti novilkt, tādēļ nogrieza kājas ...

VĒRTS REDZĒT!

1. **Oviši. Paītkmõ.** Sena apdzīvota vieta. 20. gs. 30. gados te bija 50 sētas, bet 1990. g. - tikai desmit. Ovišos dzimis lībiešu izcelsmes zinātnieks - entomologs **Kārlis Princis** (1893 - 1978), kurš 1944. g. emigrēja uz Zviedriju. **Ovišu bāka** (1814. g.) ir vecākā joprojām funkcionējošā Latvijas bāka - 38 m augsta. No tās augšas paveras skaists skats. Saglabājusies 1905. g. bākas darbinieku ēka, kurā savulaik iekārtoja mazbānīša staciju. Palīgēkā izveidots **Ovišu bākas muzejs**. Netālu no bākas – metāla **Austras koks**. Iepretim Ovišragam – laba putnu vērošanas vieta.
2. **Lūžņa. Lūž.** Garš ciems abpus Lūžņas upei. 1937. g. te bija 36 mājas un 2 laivu piestātnes. 19. gs. 60. gados Lūžņa kļuva par vienu no kuģubūves vietām, bet padomju okupācijas gados tuvumā atradās militārās bāzes. 20. gs. 30. gados te vairākkārt ieradās somu valodnieks Lauri Ketunens ar igauņu studentu Oskaru Loritsu, kuri sagatavoja lībiešu valodas vārdnīcu. Lūžņā dzīvoja pirmais lībiešu mākslinieks **Jānis Belte** (1893 - 1946). Lūžņas lībiešu zvejnieka un zemkopja sēta “Dēliņi” apskatāma Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā.

3. **Miķeltornis.** Agrāk *Pize*, lībiski *Pizā*. Tagadējo nosaukumu ieguva no ķeizara laikos uzceltās bākas (*Mihailovskij majak*), ko nosauca vecā ķeizara Aleksandra II brāļadēla vārdā. Tagad redzamā – pēc kārtas trešā **Miķelbāka** būvēta 1957. g. un ir augstākā Latvijā – 57 m (apskatāma tikai no ārpuses). Miķeltorņa **luterāņu baznīca** celta 1893. g. Turpat redzama 1857. g. celtā **Pizes krogus ēka** (sliktā stāvoklī) ar 19. gs. krogiem raksturīgo plānojumu un konstrukciju – vienīgā tāda Lībiešu krastā. Miķeltornī dzimis pirmais lībiešu kultūras darbinieks **Jānis Princis** (1796 - 1868), kurš kopā ar dēlu **Jāni** Kurzemes lībiešu valodas rietumu izloksnē iztulkoja Mateja evaņģēliju. J. Princis seniors un J. Princis juniors bija arī autori 1845. g. dzejas izdevumam “Jūrnieku svētās dziesmas un lūgšanas”. Pirms tam dzejas grāmata latviski bija iznākusi tikai Neredzīgajam Indriķim. Miķeltorņa Olmaņos dzimis Vilhelma Purvīša skolnieks – lībiešu gleznotājs **Andrejs Šulcs** (1910 - 2006). Miķeltorņa kapos 1978. g. uzstādīja **pieminekli** (pirmais lībiešiem veltītais piemineklis) lībiešu dzejniekiem. 2019. g. ciema centrā paredzēts atklāt mākslinieka Ģirta Burvja veidoto vides objektu “**Burinieku gadsimts**”.

4. **Lielirbe. Īra.** Ciems atrodas pie Irbes (Dižirve, Īra) upes ietekas jūrā, abos tās krastos („jūrspuse” un „zemspuse”). Irbe pirmoreiz minēta 1310. g. robežlīgumā starp Kurzemes bīskapu un Rīgas domkapitulu, bet Lielirbes (*Irvmünde*) vārds pirmoreiz ierakstīts 1387. g. šķīrējtiesas dokumentā. 19. gs. beigās Lielirbes sīkosta bija aktīvs kokmateriālu tirdzniecības un transporta centrs. 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā te uzbūvēts lielākais burinieku skaits Kurzemes rietumkrasta ciemos. 1939. g. ciemā bija ap 300 iedzīvotāju, vairāk kā 70 māju un baptistu baznīca (tagad Ventspils Brīvdabas muzejā). Ciemam cauri kursēja mазbānītis, darbojās pasta un telegrāfa kantoris, divi pārtikas veikali, 1. pakāpes pamatskola, koris un pūtēju orķestris. Lielirbe bija viens no lielākajiem ciemiem, kas izzuda pēc Otrā pasaules kara. Lielirbē dzimuši kultūrvēsturniece **Valda Marija Šuvcāne** (1923 - 2007), kuras darbu turpina viņas meita **Baiba Šuvcāne**, rakstot nozīmīgus darbus par Lībiešu krasta dzīvi. 2019. g. pāri Irbes upei plānots **atjaunot trošu tiltu**.
5. **Jaunciems. Ūžkilā.** Jaunciems jau agrāk bijis neliels ciems – arī mūsdienās apdzīvotas ir dažas mājas. Netālu no tā - Irbes upes labajā krastā atrodas atpūtas vietas. Jaunciemu ar Sīkragu savieno bijušā mазbānīša „stiga”, kur pāri Ķīkanam izveidots gājēju un velosipēdistu tiltiņš

6. **Sīkrags. Sīkrōg.** Viens no vecākajiem lībiešu ciemiem, kas pieminēts jau 1387. g. Senais ceļš no Dundagas muižas uz Sīkragu pastāvējis jau viduslaikos. 17. gs. Sīkragā bija viena no nozīmīgākajām sīkostām Ziemeļkurzemē, kurā ienākuši kuģi no Anglijas, Holandes un Lībekas, vedot ogles, labību u.c. preces. Pirms Pirmā pasaules kara darbojās piecas ķilavu kūres, 20. gs. 20. - 30. gados ciemā zvejoja ap 55 zvejnieku. Sīkragā dzimusi lībiešu kultūras darbiniece **Hilda Grīva** (Cerbaha, 1910 - 1984), tālbraucējs kapteinis **Kārlis Anbanks** (1884 – 1937), lībiešu valodas un tradīciju zinātnieks **Pēteris Dambergs** (1909 - 1987), lībiešu māksliniece un dzejniece **Baiba Damberga** (1957). Mūsdienās Sīkrags ir valsts nozīmes kultūras piemineklis. Ciemu šķērso Mazbānīša velomaršruts ar **piemiņas akmeni** stacijas vietā. Sīkrags tāpat kā nākamie ciemi austrumu virzienā atrodas Slīteres Nacionālajā parkā.

7. **Šlīteres bāka.** Otra vecākā navigācijas būve Latvijā, un vienīgā, kas atrodas 5 km no jūras krasta – senā Baltijas Ledus ezera krasta augšmalā. Kopš 2000. g. tā vairs nepilda bākas funkcijas un ir Slīteres Nacionālā parka **Dabas izglītības centra „Slītere”** mājvieta. Te apskatāmas izstādes par Latvijas bākām un Baltijas jūras vēsturi. No augšējā stāva (102 m v.j.l.), var redzēt Sāmsalas krastu (ap 33 km). Blakus bācai atrodas 1,2 km garā **Šlīteres dabas taka**.
GPS: 57.62861, 22.28906.

8. **Pēterezera dabas taka.** Vaļņveida kāpas - kangari un pārpurvotās ieplakas starp tām – vīgas, kas redzami, ejot taku, bija cieši saistītas ar lībiešu dzīves ikdienu un katrai no tām ir savs lībiešu vietvārds. 3,5 km garā taka iepazīstina ar Eiropā unikālo kangaru – vīgu ainavu, kas veidojusies pirms ~ 6000 gadiem, jūrai atkāpjoties. *GPS: 57.6544, 22.27056.*

9. **Mazirbe. Irē.** 1387. g. dokumentā minēta kā *Minor Irva*. Līdz 20. gs. vidum Mazirbe bija lielākā lībiešu apdzīvotā vieta Kurzemes jūrmalā, - zvejniekciems un kuģniecības centrs. Ciemā bija baznīca, skola, aptieka, mežniecība, vairāki veikali, pasta un telegrāfa kantoris, stacija, kokzāģētava, frizētava, maiznīca, fotodarbnīca. *Brauskās* darbojās ķieģeļu ceplis. 20. gs. 30. g. zvejnieku kooperatīvs uzcēla zivju pārstrādes cehu. 1923. g. šeit nodibināja *Līvu savienību* un 1939. g. atklāja **Lībiešu tautas namu**. Tam iepretim atrodas tūrisma sēta *Stūrīši*, kur var iepazīt lībiešu sadzīves priekšmetus un, pasūtot, - nodegustēt vietējos ēdienus. Mazirbē dzīvoja pirmie Līvu savienības priekšsēdētāji – **Kārlis Stalte** un **Mārtiņš Lepste**. Kultūras darbinieks Kārlis Stalte (1870 - 1948) bija ilggadējs Mazirbes ķesteris un ērgelnieks, bet **Mārtiņš Lepste** - lībiešu valodas skolotājs 20. gs. 30. gados. No ārpuses apskatāma bijusī **Jūrskolas ēka**, kurā laikā no 1894. – 1914. g. izglītību ieguva ~ 2000 studentu. Padomju gados te atradās armijas postenis - *zastava*.

- 10. Mazirbes luterāņu baznīca.** Koka baznīcu uzcēla jau 1766. g., bet jauno - mūra - cēla vecās vietā un iesvētīja 1868. gadā. Augstā torņa dēļ tā kalpoja kā dienas orientieris kuģotājiem. 1993. g. iesvētīja mākslinieces Guntas Liepiņas-Grīvas altārgleznu „*Kristus un Pēteris uz jūras*”, ko uzgleznoja pazudušās vietā. 1923. g. 18. novembrī blakus esošajā **Mazirbes mācītājmuižā** (tagad – rekolekciju centrs) iesvētīja zilibal-tizaļo lībiešu karogu. Mācītājmuižas apkārtnē var uzmeklēt **Mazirbes mērakmeņus** - Lielā mēra (1710., 1711.) lieci-niekus. Teksts latīņu valodā uz tiem vēstījis, ka piekrastes lībiešus pieveicis Kārlis IX un mēris. Teksti akmeņos vairs nav izlasāmi, taču ir atšifrēti un zināmi. **Mazirbes kapos** apskatāms Vecā Taizeļa pieminēklis, pieminēklis kapteiņa A. Bertholda vecākiem un leģendārais Vilkača kaps.
GPS: 57.67152, 22.33057.

11. **Košrags. *Kuoštrōg*.** Košragu uzskata par jaunāko lībiešu jūrmalas ciemu (veidojies 17. gs.). 1826. g. Košragā bija 78 iedzīvotāji. 1832. g. *Žokos* atvēra Dundagas jūrmalas ciemos pirmo lasīt mācīšanas skolu lībiešu bērniem, kur par skolotāju strādāja pirmais profesionālo izglītību ieguvušais lībietis **Nika Polmanis**, kurš austrumu izloksnē iztulkoja Mateja evaņģēliju. Košragā bija vējdzirnavas, ūdensdzirnavas, laivu būves vieta. Pavasaros te piestāja laivas ar darba meklētājiem no Sāmsalas. 1932. g. izbūvēja ostu, 1938. g. - molu mudas (jūras mēslu) vākšanai. Pagājušā gs. 30. gados Košragu regulāri apmeklēja somu un igauņu valodnieki, kuri te savāca visvairāk lībiešu folkloras vienību. *Norpie-dagu* mājas cēla lībiešu sabiedriskais darbinieks - **Didriķis Volganskis** (1884 - 1968). Tur piedzima viņa dēls - lībiešu kultūras darbinieks, mācītājs (Somijā) **Edgars Vālgamā** (Volganskis, 1912 - 2003), kurš lībiski pārtulkoja A. Pumpura eposu „Lāčplēsis” somu valodā. Mūsdienās Košrags ir valsts nozīmes kultūras piemineklis.

12. Pitrags. *Pitrōg*. Pirmo reizi dokumentos minēts 1582. gadā. Pitraga sēkļos guļ daudzi nogrimuši kuģi. 1826. g. Pitragā uzskaitītas vienpadsmit sētas un 190 iedzīvotāji. 19. gs. vidū te atvēra krogu. 1937. g. ciemā bija 12 vecsaimniecības un 38 zvejnieku saimniecības (g.k. jaunsaimniecības). Pitragā dzīvoja izcilā lībiešu valodas teicēja **Marija Šaltjāre** (Bertholde, 1860 - 1930), kuras devumā ir vairāk nekā 200 pasakas un teikas, vairāk nekā 90 dziesmas, rotaļas u.c. **Pitraga baptistu lūgšanu nams** uzcelts 1902. gadā. Pirmā pasaules karā tas izdega, 1925. g. – to atjaunoja, bet 20. gs. beigās remontēja. Pitraga centrā Krogu mājās saimnieks izveidojis 27 seno **lībiešu krasta žogu paraugus** un piedāvā zivju kūpināšanu un degustāciju.

13. Saunags. *Sānag*. Vēstures avotos minēts 1310. gadā. 1582./1583. g. Piltenes vaku reģistrā ciemā minētas astoņas sētas, bet 1731. g. Dundagas muižas vaku grāmatā – trīs. 1826. g. katrā sētā dzīvo 16 – 17 cilvēki, kopā ap 60. 1935. g. uzskaites dati liecina, ka Saunagā lībiešu valodu pratuši visi 49 lībieši, bet tikai 11 no viņiem ģimenēs runājuši lībiski. Saunaga *Rūpniekos* bija veikals, kura īpašniekam **Kārlim Tilmanim** piederēja brētliņu sālītava. Saunagā dzimis tālbraucēju kapteinis **Arvīds Ludevīks** (1912 - 1996). 1945. g. maijā viņš no Ventspils uz Zviedriju vadīja velkoni “Rota” ar latviešu bēgļiem. Kuģi aizturēja un kapteini izsūtīja uz Sibīriju. Saunagā dzimis tālbraucēju kapteinis **Visvaldis Feldmanis** (1938 – 2017).

14. Vaide. Vaid. Vēstures avotos minēta jau 1582. gadā. 1736. g. Dundagas vaku grāmatā minētas divas Vaides sētas - *Lekši un Žonaki*. Pēc tautas skaitīšanas datiem 1935. g. pavasarī Vaidē dzīvoja 106 cilvēki, tai skaitā 40 lībieši, 60 latvieši, daži igauņi un vācieši. 1939. g. Vaides ciemā bija 21 sēta. Vaides Lāžos dzima **Nika Polmanis** (1823 - 1903) - pirmais izglītotais lībietis un visu mūžu nodzīvoja lībiešu dzejnieks **Alfons Bertholds** (1910 - 1993), kurš blakus sētai augošajam **dižozolam** veltīja dzejoli. Ar *Žonakiem* saistīta plašā **Bertholdu dzimta**: lībiešu teicēja **Marija Šaltjāre**, jūras jahtu kapteinis **Andrejs Bertholds** (ASV), viņa dēls, bibliotēku zinātnieks - **Artūrs Benedikts Bertholds** (ASV), lībiešu dzejnieks **Alfons Bertholds**, lībiešu valodas zinātnīši **Paulīne Kļaviņa un Viktors Bertholds**, Šveices ārsts **Marsels Bertholds**, pasauleslavenais pianists **Arturs Ozoliņš** (Kanādā) un **Grizelda Kristiņa** (1910 – 2013) – lībiešu valodas teicēja un dzejniece, kura bija pēdējā lībiešu valodas runātāja, kam tā bija dzimtā valoda. *Ozolnieki* arī saistās ar Bertholdu dzimtu – lībiešu tradīciju un valodas zinātnīšu **Paulīni Kļaviņu** (1918 - 2001) un viņas māti, - lībiešu teicēju **Katrīnu Zēbergu**. Paulīnes savāktā lībiešu etnogrāfisko priekšmetu kolekcija apskatāma Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā – „Dēliņu” lībiešu sētas klētī. Vaides *Purvziedos* apskatāma mežsarga Edgara Hausmaņa meža dzīvnieku ragu **kolekcija**.

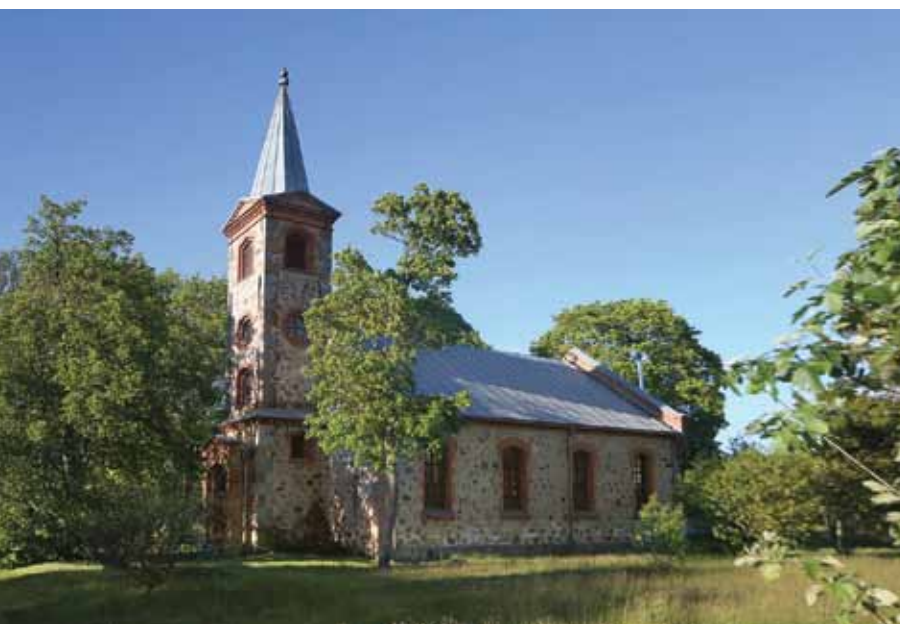
15. **Priežu dabas taka.** 1,2 km garā izziņas taka iepazīstina ar vairākus simtus gadu vecām, smiltīs ieputinātām priedēm. Pie takas – bijušās „šautuves” (padomju armijas poligons) galā uzbūvēts **skatu tornis**. *GPS: 57.75654, 22.59116.*

16. **Kolkasrags. Kūolka nanā.** Tālākais Kurzemes pussalas ziemeļu punkts, vieta, kur satiekas divas jūras un saulriets ar saullēktu. Nozīmīga gājputnu koncentrēšanās vieta migrāciju laikā. K. Valdemārs bija izskaitļojis, ka te atrodas **Eiropas centrs**. No Kolkasraga jūrā iestiepjas ~ 6 km gara un līdz 1,5 m dziļa sēre ar dolomīta sliekšni pamatā. Šī iemesla dēļ te atrodas viena no Baltijas jūras lielākajām kuģu kapsētām. Te ir Baltijas jūras (Lielā jūra/*Sūr mer*) un Rīgas jūras līča (Mazā jūra/*Piški mer*) robežšķirtne, kur vētras laikā cits pret citu triecas līdz 7 m augsti viļņi. Kuģošanas drošību apkārt Kolkasragam ilgstoši nodrošināja **Kolkas krasta bākas**. Šodien Kolkasraga galā redzamas vecās bākas pamatu atliekas. Mūsdienu **Kolkas bāka** atrodas zemūdens sēkļa galā uz mākslīgas salas, ko pabeidza 1875. gadā. Bākas uguni iededza 1884. g. (tagad – automātiski). **Kolkasraga Apmeklētāju un informācijas centrs** darbojas visu gadu, vēsākajā laikā – nedēļas nogalēs un atkarībā no pieprasījuma. *GPS: 57.7566, 22.59988.*

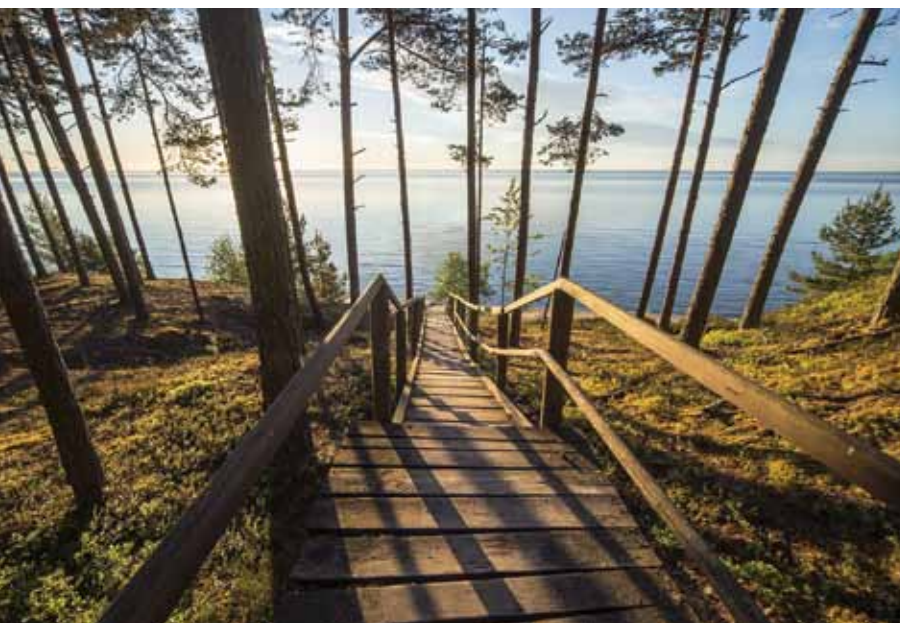
17. **Kolka. Kūolka.** Pirmoreiz rakstos kā *Domesnes* minēta 1387. g. un ar šādu nosaukumu zināma līdz 20. gs. sākumam. Irbes – Ģipkas baznīcas grāmatā ir ziņas, ka 1770. g. Kolkā bija 4 sētas – *Krogi, Ūši, Vecvagari* un Kabriki. 1844. g. Kolkā ierīkoja ķesterskolu, kurā par skolotāju strādāja **Nika Polmanis**, bet Kolkas pirmo **skolas** ēku uzcēla 1881. gadā. Gandrīz pusgadsimtu par skolotāju tajā nostrādāja lībietis **Kārlis Bernšteins** (1881 - 1951). Par Dundagas dumpja, kas aizsākās 1859. g., vadoni uzskatāms Kolkas *Sārnastu* saimnieka dēls - lībietis **Nika Šūbergs** (1833 - 1884). 19. gs. beigās Kolkā bija 392 iedzīvotāji, bet 1935. g. no 343 iedzīvotājiem 145 ir bijuši lībieši. 20. gs. 80. gadu vidū lībiešu valodu Kolkā brīvi pārvaldīja 13 lībieši. Kolka ir vienīgais jūrmalas lībiešu ciems, kas turpinājis attīstīties arī padomju pierobežas režīma apstākļos, jo kļuva par zvejnieku kolhoza centru. 50. - 60. gados strauji auga iedzīvotāju skaits, tika celtas jaunas mājas, skola un tautas nams, bērnudārzs, zivju pārstrādes fabrikas. Tagad Kolka ar 700 iedzīvotājiem ir lielākais ciems Lībiešu krastā. Te strādā zivju pārstrādesfabrikas „Līcis-93” cehs, vietējie zvejnieki un zivju kūpinātāji, darbojas lībiešu ansamblis *Laula*, bet Ūšos var degustēt lībiešu ēdienus.

- 18. Kolkas baznīcas.** Kolkas evaņģēliski **luteriskā** baznīca celta 1886. gadā. Tās altāri rotā mākslinieces Helēnas Henrihsones savdabīgā altārglezna. Kolka ir vienīgais lībiešu jūrmalas ciems, kur 19. gs. beigās uzcēla Kristus Dzimšanas Kolkas **pareizticīgo** baznīcu. Kopš 1997. g. darbojas Kolkas Romas **katoļu** Jūras Zvaigznes Dievmātes baznīca, ko 1997. g. pārveda no Sakas Grīņiem (celta 1935. g.).

19. 2019. gadā atvērtajā Kolkas lībiešu saietā namā apskatāmi iespieddarbi, filmas, lībiešu teicēju, dziesmu un valodas paraugu ieraksti. Tāpat sadzīves priekšmeti, zvejniecības un zivju apstrādes rīki, rokdarbi un slaveno kājgriežu iekārtie zābaki. saietā namā tūristi var uzzināt ceļošanai nepieciešamo informāciju un interaktīvā veidā iepazīt lībiešu kultūru.

20. **Ēvažu stāvkrasts.** Viens no retajiem Rīgas jūras līča stāvkrastiem, 8-15 m augsts. No autostāvvietas (blakus – vasaras kafējnīca) līdz stāvkrastam ved 300 m gara **dabas taka**. Šeit ir Slīteres nacionālā parka robeža un tālākie objekti dienviņu virzienā atrodas ārpus parka teritorijas. GPS: 57.6778, 22.56799.

21. Melnsils. *Mustānum*. Pēdējais ciems dienvidaustrumu virzienā, kur 20. gs. vidū vēl dzīvoja nedaudz lībiešu. 1935. g. no 307 iedzīvotājiem 15 bija lībieši. 19. gs. sākumā te bija 6 sētas un krogs, bet beigās - 63 saimniecības. Baķupītes grīvā un jūrā vēl 19. gs. bija redzamas pāļu paliekas – liecība par viduslaiku ostu. Nostāsti vēsta, ka uz augstas kāpas **Baķupītes** kreisajā krastā 14. gs. bijusi jūras laupītāja Trommela pils. Pie Aizklāņu valka ietekas jūrā atradusies kādreizējā burinieku būves vieta.

22. Ezermuiža un Dūmele. Austrumos no Ezermuižas – Dūmeles ceļa atrodas senā Dieviņezera gultne. Tas bijis viens no lielākajiem Kurzemes ezeriem - 7,5 km garš un 1,6 km plats. 1838. g. izraka kanālu - tagadējo Melnsilupi un ezera ūdeni nolaida jūrā, lai iegūtu lauksaimniecībai auglīgas zemes. Ezermuižas iedzīvotāji jau kopš baronu laikiem ir bijuši saistīti ar mežkopību un mežizstrādi. Dūmeli ar Košragu savieno vientuļš meža ceļš – t.s. Apakšceļš, pa kuru ved velomaršruts. Dūmelē atrodas brīvdienu māja „Ziedkalni”.

23. **Ģipka. Ģipkõ.** Bijusī piekrastes burinieku būvniecības vieta. Saglabājusies ēka, kurā no 1869. g. līdz 1894. gadam (brīdim, kad to pārcēla uz Mazirbi) darbojās Ģipkas jūrskola. Ap kilometru Kolkas virzienā atrodas Pūrciems ar **Balto kāpu** (20 m augsta, arī akmens laikmeta apmetnes vieta, bijusī Litorīnas jūras lagūnas vieta), kuras apskatei izveidota 0,9 km gara **dabas taka**, kas līkumo gar Pilsupes krastiem.

IKGADĒJO NOTIKUMU KALENDĀRS

Aprīļa sākums - vidus

PUTNU PAVASARA MIGRĀCIJAS VĒROŠANA

Kolkasrag / sputnudienas.lv, facebook.com/dabaspārvalde

Jūnija sākums

SLĪTERES CEĻOTĀJU DIENAS / Slīteres nacionālais parks, Dundagas novads / sliteresdiena.lv, visit.dundaga.lv

Jūlija vidus

JŪRAS SVĒTKI / Visa piekraste / visit.dundaga.lv, kolka.lv

21. jūlijs (2019)

OVIŠU AKUSTISKAIS KONCERTS / Ovišu bāka

facebook.com/ovisuakustiskaiskoncerts

Jūlija beigas

STARPTAUTISKS MĀKSLAS PLENĒRS „Līvzeme”

Mazirbe / +371 20383578

Augusta sākums

KUKAIŅU NAKTS / Šlīteres bāka

facebook.com/dabaspārvalde

Augusta pirmā sestdiena

LĪBIEŠU SVĒTKI / Mazirbe / livones.net / +371 28603233

Augusta beigas

SENĀ UGUNŠ NAKTS UN STAFETES SKRĒJIENS

„Sirdspuksti jūrai” (Dundaga – Mazirbe – Kolka)

Dundagas novads / dundaga.lv

Septembra beigas

SĒŅU DIENA / Slīteres nacionālais parks

facebook.com/dabaspārvalde

Oktobra sākums

EIROPAS PUTNU VĒROŠANAS DIENAS / Kolkasrags

putnudienas.lv

Novembra vidus

LĪVU KAROGA SVĒTKI / Mazirbe, Kolka / livones.net

VAIRĀK INFORMĀCIJA:

Dundagas novada Tūrisma informācijas centrs Dundagas pili

tel +371 29444395, +371 63232293, tic@dundaga.lv,

Visit Dundaga, visit.dundaga.lv

SVEICINĀŠANĀS, PIEKLĀJĪBAS FRĀZES

Labrīt! – Jōvā ūomōg!

Labdien! – Jōvā pāva!

Labvakar! – Jōvā ōdōg!

Labu nakti! – Jōvvō īedō!

Sveiks! – Tēriņtš!

Uz redzēšanos! – Nēmiz pāl

Visu labu! – Ammō jōvvō!

Ar dievu! – Jumālōks!

Paldies! – Tienū!

Lūdzu! - Pōlaks!

Mans vārds ir ... Min nim um ...

Kāds ir tavs vārds? – Mis um sin nim?

Es esmu lībietis/latvietis – Ma um līvli/leļli

Es runāju lībiski/latviski – Ma rōkāndōb līvōkīelkōks/
leļkīelkōks

Kā tev iet? – Kui sinnōn lāb?

Man iet labi. – Minnōn lāb jōvīst.

Brokastis – Brūokst
Pusdienas – Lōinagizt
Launags – Pierrōlōinagizt
Vakariņas – Ōdōgizt
Biezputra – Sandrok
Tēja – Tēj
Kafija - Kaffō
Pankūka – Pankok
Sklandrausis, dižrausis – Sūrkak
Vīns – Vīnō
Alus – Vōl
Sviests – Vōidag
Krējums – Iļdzēmḡa
Piens – Sēmḡa
Biezpiens – Kuppōnsēmḡa
Kefīrs – Kefīr
Rūgušpiens – Appōnsēmḡa
Siers – Sōira
Ābols – Umārz
Mellene – Muškōz
Bute – Liestā
Reņģe – Siļk
Lasis – Laš
Menca – Tūrska
Gailene – Kiksēḡ, kikjālga
Baravika – Boravīk
Beka – Pākā
Maize – Lēba
Rupjmaize – Riggilēba
Sāls – Sūol
Cukurs – Tsukkōr

Slīteres nacionālais parks – Šlītōr rovpark
Lībiešu krasts – Līvōd rānda
Auto – Outō
Velo – Kōr
Laiva – Lōja
Kājām – Jālgiḡ
Lībiešu tautas nams – Līvōd rovkuodā
Kolkas bāka – Kūolka bōjk
Kolkas baznīca – Kūolka pivākuodā
Kolkasrags – Kūolka nanā
Ēvažu stāvkrasts – Ēvaži kūolta
Baltijas jūra – Sūr mer
Rīgas jūras līcis – Piški mer
Mazirbes baznīca – Irē pivākuodā
Veikals – Būoḡ
Restorāns – Restorān
Kafejnīca – Kaffōkuodā
Atpūtas vieta – Novdōbkūoḡ
Aptieka – Aptēk
Dzintars – Eļm
Viga – Vigā
Kangars – Kāngar
Ezers – Jōra
Upe – Joug
Bažu purvs – Bažā sūo
Kāpa – Kōnka
Liedags – Liedōg
Selga – Miersālga
Priede – Piedāg
Ceļš – Riek

KAS NOTEIKTI IR JĀREDZ UN JĀPIEDZĪVO LĪBIEŠU KRASTĀ!

- Jānogaršo sklandrauši un žāvētas zivis!
- Jāuzkāpj Šlīteres bākā, lai palūkotos uz Šlīteres mežiem, Irbes šaurumu un Sāmsalu!
- Jāapmeklē Kolkasrags putnu migrācijas laikā!
- Jāapmeklē Lībiešu svētki Mazirbē un Slīteres ceļotāju dienas!
- Jādodas pārgājienu vai velomaršrutā, kas iekļauj lībiešu zvejniekciemus!
- Jāapskata Mazirbes luterāņu baznīca un leģendārie Mēra akmeņi!
- Jāizstaigā Slīteres nacionālā parka dabas takas!

- **Lībieši. Līvlizt. Autori:** Lībiešu kultūras centrs
izdevējs: Līvu (lībiešu) savienība. 2017
- **Kolkas līvu centrs:** facebook.com/kuolkalivucentrs
- **Latviešu – lībiešu vārdnīca** (*Tūrisma materiālu izstrādei, uzziņas līdzekļu un teritorijas iedzīvotāju lībiskās identitātes uzturēšanai*), celotajs.lv/cont/prof/proj/PolProp/Dokumenti/libiesu_vardnica_LV.pdf
- **Lībiešu kultūras, valodas un vēstures portāls:** livones.net
- **Lībiešu – igauņu – latviešu vārdnīca internetā:**
livones.net/lingua/lv
- **Par Kolku un lībiešiem:** kolka.lv
- **Slīteres nacionālais parks:** slitere.lv
- **Dabas aizsardzības pārvalde:** daba.gov.lv
- **Tūrisma ceļvedis.** Slīteres nacionālais parks. 2010
Autors: Juris Smaļinskis. Izdevējs: LLTA „Lauku ceļotājs”
- **Tūrisms Ventspils novadā:** visitventspils.com
- **Tūrisms Rojas novadā:** roja.lv
- **Lībiešu krasts.** Autors: Baiba Šuvcāne, izdevējs: Latvijas mediji. 2017.
- **Tūrisms Dundagas novadā:** visit.dundaga.lv

CEĻVEŽA SAGATAVOŠANĀ
PIEDALĪJĀS UN AR PADOMIEM ATBALSTĪJA:

Ance Remesa
Alanda Pūliņa
Baiba Reimane
Dženeta Marinska
Valts Ernštreits
Baiba Šuvcāne
Inga Aulmane
Ilze Šteine
Zoja Sīle

IZMANTOTIE FOTOATTĒLI:

Ainars Gaidis
Alanda Pūliņa
Ieva Ernštreite
Guntis Namriks
Baiba Šuvcāne
Zane Ernštreite
Valdis Ošiņš
LC arhīvs
Zoja Sīle